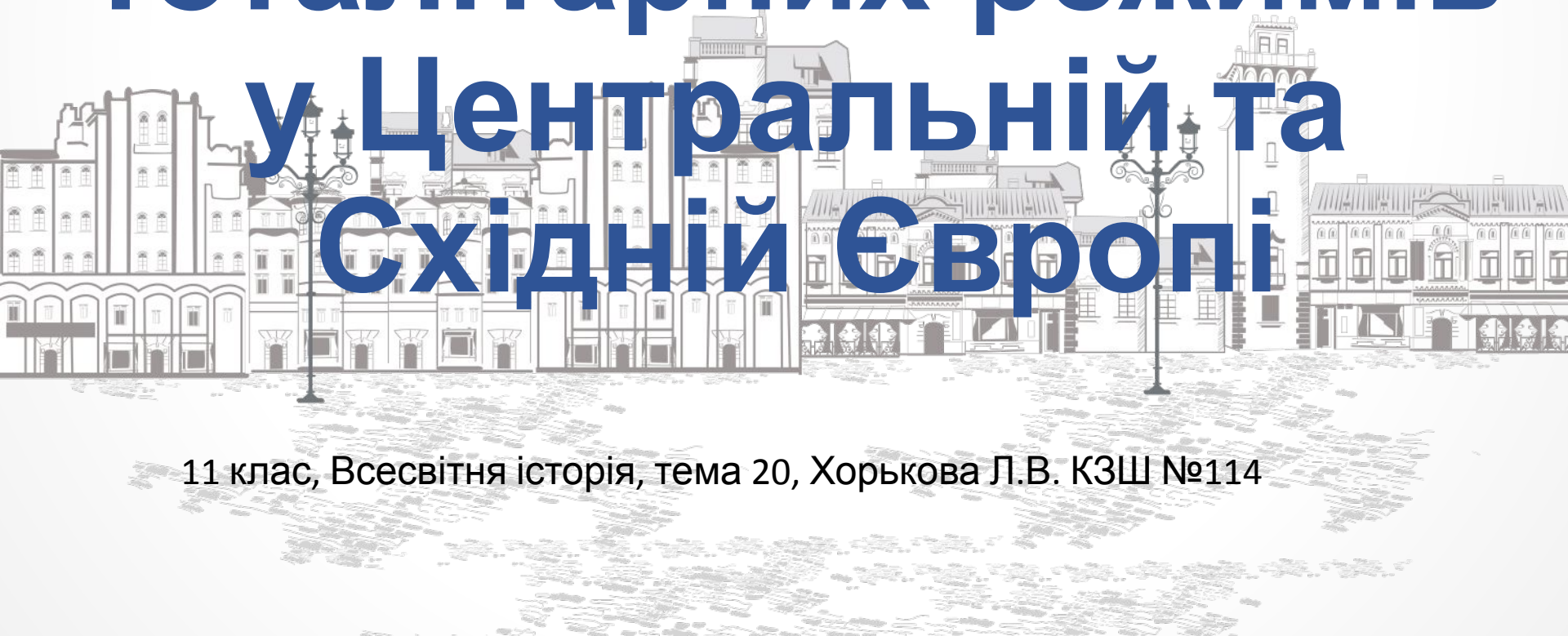

Розвиток і криза тоталітарних режимів у Центральній та Східній Європі

A stylized line-art illustration of a European city street. The scene features a variety of buildings with different architectural styles, including classical facades and more modern structures. Two ornate street lamps are positioned on either side of the street. The ground is depicted with a pattern of small circles, suggesting cobblestones. The overall style is clean and graphic, using black lines on a white background.

11 клас, Всесвітня історія, тема 20, Хорькова Л.В. КЗШ №114

Після Другої світової війни

1

Нова політична ситуація

2

Утвердилось загальне виборче право

3

Утвердилась багатопартійність

4

Проведені аграрні реформи

5

Ліквідовано велике землеволодіння,
націоналізована власність колабораціоністів

Приход до влади комуністів

Схема: Механізм приходу до влади комуністичних партій у країнах Східної Європи

Активна участь в народних фронтах та коаліційних урядах. Ініціація широких загальнодемократичних і соціальних реформ

Контроль над силовими міністерствами (міністерства внутрішніх справ, оборони тощо).

Контроль над міністерствами економіки та внутрішніх справ.

Здобуття більшості в урядах.

Придушення політичної опозиції.

Встановлення влади комуністичних партій.

Документ

- З доповіді А.Жданова на зустрічі представників комуністичних партій на весні 1947 р.
- “Оскільки на чолі опору новим спробам імперіалістичної експансії стоїть Радянський Союз, братські компартії повинні виходити з того, що зміцнюючи політичне становище у своїх країнах, вони одночасно зацікавлені у зміцненні могутності Радянського Союзу як головної опори демократії і соціалізму... Москва ніколи не ставила і не бажає ставити в залежне становище, нарочите підкреслювання цієї «незалежності» від Москви, «зречення» Москви, по суті справи, означає догодження, пристосування, догодження тим, хто вважає Москву ворогом».

Політика

- В Угорщині, Румунії, Югославії, Албанії було ліквідовано багатопартійність.
- У Чехословаччині, НДР, Польщі, Болгарії різні політичні партії стають частинами керованих комуністами коаліцій.
- Вся повнота влади була сконцентрована в руках виконавчого апарату, який практично злився з апаратом компартійним.
- З'явилися місцеві "Сталіни".
- Тим самим з демократією було покінчено, хоча при цьому формально зберігались конституція, загальне виборче право, регулярно проводились вибори.

Економіка

- В галузі економіки почалось проведення індустріалізації й колективізації.
- Ринкова економіка була замінена плановою.
- Відбулась кардинальна зміна соціальної структури суспільства.
- Зникли клас підприємців і значною мірою самотійність селян.
- Більша частина працездатного населення була зайнята в державному секторі.

Зовнішня політика

- В 1955 р. оформлений воєнно-політичний союз соціалістичних держав – Організація Варшавського Договору (ОВД).
- Було завершено формування табору соціалізму.
- Країни Східної Європи із санітарного кордону проти СРСР перетворились в його сателітів.
- Прояви непокори СРСР викликали жорстоку реакцію. Прикладом цього є конфлікт Тіто–Сталін.
- В країнах Східної Європи відбулись революції, які були за своєю суттю соціалістичними, антидемократичними.
- Позбувшись правого тоталітаризму, країни Східної Європи опинились під контролем лівого тоталітаризму.

Розвиток і криза тоталітарних режимів у Центральній та Східній Європі

- У НДР, Польщі, Угорщині виникли політичні кризи. Їх неможливо було подолати, зберігши існуючу систему і не застосувавши силу. Значну роль у придушенні виступів населення відіграли радянські війська, які брали безпосередню участь у каральних операціях (Берлін – 1953 р., Угорщина – 1956 р.).

Модифікація соціалізму

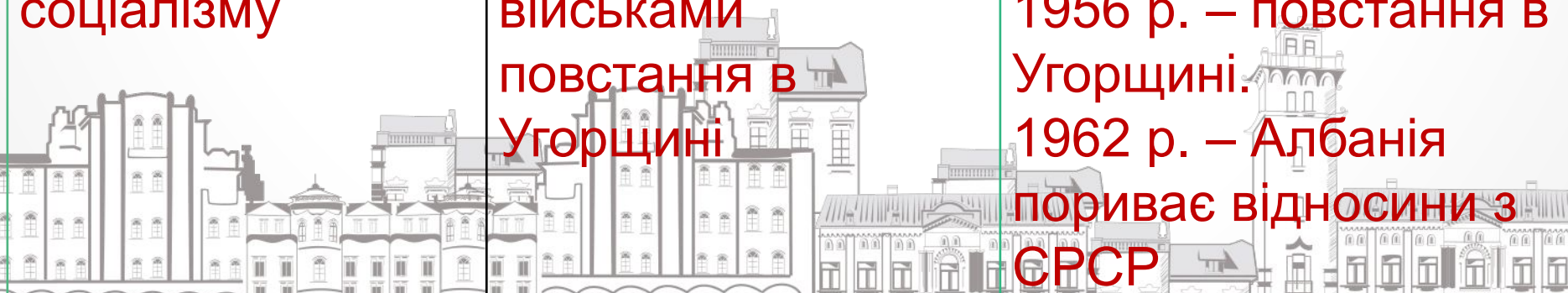
Не дивлячись на придушення виступів силою, були внесені зміни у курс комуністичних партій, які усунули головні причини невдоволення:

- припинялись масові репресії і проводилась часткова реабілітація їх жертв;
- було переглянуто темпи і методи індустріалізації;
- пом'якшено форми кооперування, а в Польщі вони взагалі були зупинені;
- частково знімалися обмеження для малого бізнесу.

Розвиток країн Східної Європи і політика СРСР у 40-80-ті роки ХХ ст.

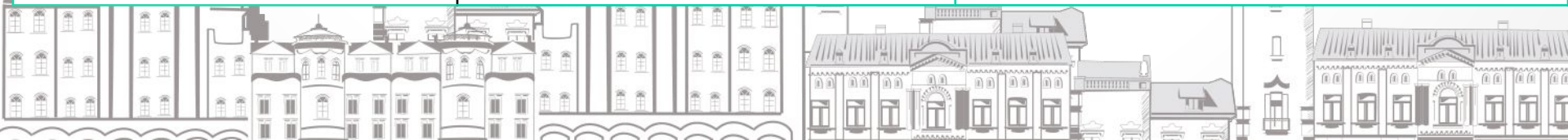
Етапи розвитку	Політика СРСР	Форми протесту
1944-1953 рр. – нав`язування радянської моделі розвитку	1947 р. – створення Комінформ бюро. 1949 р. – створення РЕВ	Вибір Югославії власного шляху розвитку, розрив з СРСР (1948 р.)
1953-1964 рр. – розвінчання сталінізму і спроби оновлення соціалізму	1955 р. – створення ОВД. 1956 р. – придушення радянськими військами повстання в Угорщині	1953 р. – повстання в Берліні. 1956 р. – масові акції протесту, страйки в Польщі. 1956 р. – повстання в Угорщині. 1962 р. – Албанія пориває відносини з СРСР

1965-1987 рр. –
спроби СРСР
“законсервувати”
ситуацію у
Східній Європі

Прийняття
доктрини
«реального
соціалізму» як
досконалого
суспільства, яке не
потребує
оновлення
(«Доктрина
Брежнєва»)
Застосована
доктрини щодо
Чехословаччини у
1968 р. і загроза її
застосувати щодо
Польщі (1981 р.)

1967 р. –
демонстративна
підтримка Румунією
Ізраїля.
1968 р. – спроба
переходу в
Чехословаччині до
«соціалізму з людським
обличчям».
1980-1981 рр. – масові
антикомуністичні
виступи в Польщі

1988-1990 рр. –
перехід СРСР
до політики
«нового
політичного
мислення»

Відмова від
втручання у справи
Східної Європи і
крах соціалізму

Демократичні
«оксамитові» революції
в Угорщині, Польщі,
Чехословаччині,
народне повстання
(революція) в Румунії
(1989), об'єднання НДР
і ФРН, розпад
Югославії.

Революції в країнах Східної Європи (1989-1991 рр.)

Еволюційна форма перетворення		Революційна форма перетворення				
Угорщина. Лютий 1989 р. – пленум УСРП – відмова від керівної партії у суспільстві. Весна 1989 р. початок роботи “круглого столу”. 1990 р. – вибори до парламенту на багатопартійній основі	Польща. Лютий 1989 р. – початок засідань круглого столу. Угода про принципи парламентської демократії.	“Оксамитові” революції – досягнення революційної мети без кровопролиття			Сутички з органами порядку	Народне повстання
		НДР. Вересень-листопад 1989 р.	Болгарія. Листопад 1989 р.	Чехословаччина. Листопад-грудень 1989 р.	Албанія. 1990 р. – зміна політичного курсу. Лютий 1991 р. – сутички з силами порядку. Загинуло 4 чол.	Румунія. Грудень 1989 р. розстріл виступу населення в Тимішоарі 21-25 грудня 1989 р. повстання у Бухаресті Загинуло 1104 чол.
Загальний механізм: масові виступи населення, усунення від влади комуністичного керівництва, демократичні вибори.						

КРАЇНИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ та СХІДНОЇ ЄВРОПИ в 1989 – 2008 рр.

ЮГОСЛАВСЬКИЙ КОНФЛІКТ

Кордони держав на початку 1989 р.
Вимикнення громадсько-політичного руху "Солидарність" у Польщі, 1980 р.
Вибори в сейм 4 червня 1989 р.; початок демократичних перетворень у Польщі
"Оксантими" революції у Східній Німеччині, Чехо-Словаччині, Угорщині та Болгарії восени 1989 р.
Румунська революція 16-22 грудня 1989 р.; падіння комуністичної диктатури Н. Чаушеску
Перші багатопартійні вибори в республіках Югославії у квітні-грудні 1990 р.; початок розпаду країни
Квітневі вибори 1992 р. в Албанії; втрата влади комуністами

Розмежування Боснії і Герцеговини на Сербську республіку (СРП) і Мусульмансько-Хорватську Федерацію (МХ) згідно з Дейтонською угодою 21 листопада 1995 р.
Бомбардування військовими авіацією НАТО в травні-червні 1999 р. у відповідь на репресії щодо косовських албанців з боку керівництва Югославії в 1998 р.
Розміщення міжнародних міротворчих сил у Боснії та Косово

Держави, які припинили існування в 1991 – 2002 рр.
Радянський Союз – у серпні 1991 р. розпався на 15 незалежних держав, 8 грудня 1991 р. офіційно припинив існування
Німецька Демократична Республіка – 3 жовтня 1990 р. об'єдналася з Федеративною Республікою Німеччини
Чехо-Словаччина – 1 січня 1993 р. розділилася на Чехію і Словаччину
Югославія – втрадила 1991 – 2006 рр. розпалася на шість незалежних держав
Федеративна Республіка Югославія в 1992 – 2002 рр.
Новоутворені держави і дати проголошення незалежності
Нові кордони
Збройні конфлікти
Вступ центральноевропейських країн до НАТО (N) і до ЄС (E)
Цифрами позначено:
1 Люксембург
2 Лиссабонський
3 Монако
4 Сан-Марино

Висновки

- Завершення Другої світової війни не принесло країнам Центральної та Східної Європи звільнення від тоталітаризму.
- Після короткого періоду народної демократії під тиском СРСР встановлюється новий тоталітарний режим але комуністичного типу.
- Сорокарічна історія існування тоталітаризму у країнах Центральної та Східної Європи, з одного боку, сприяло прискореному економічному розвитку регіону, з іншого, ціна заплачена за це виявилась непомірною.
- У кінцевому підсумку визначилося нове відставання у розвитку від провідних країн світу.
- Під вантажем власних проблем та зовнішніх впливів (Перебудова в СРСР та підризна діяльність країн Заходу) тоталітарні режими в країнах Центральної та Східної Європи було повалено.
- Побудова демократичного суспільства і ринкової економіки виявилися нелегкими проте успішними.

